

Відгук

офіційного опонента доктора педагогічних наук, С.Я. Харченка про дисертацію Максимовського М.І. "Розвиток соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності", подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка

Актуальність теми дисертації Максимовського М. І. зумовлена важливістю вдосконалення процесу соціального виховання студентської молоді в інформаційну добу, адже від її просоціальної позиції як представників майбутньої інтелектуальної еліти залежить перспектива існування країни. Втім, внаслідок надмірного використання комп'ютерних технологій і занурення у віртуальний простір сучасне студентство проявляє адиктивну поведінку, нетерпимість до інших груп, суспільний нігілізм та невдоволеність професійною самореалізацією в Україні. Отже, необхідність формування їх соціальної культури у професійно-громадянській та інформаційно-комунікативній сферах актуалізує пошук оновлених технологій і засобів соціального розвитку цієї соціальної групи. Водночас, освітній та виховний процеси закладу вищої освіти потребують осучаснення форм і методів активного залучення здобувачів вищої освіти до самостійної науково-творчої та позанавчальної діяльності, які б відповідали психовіковим особливостям студентства та новітнім умовам інформаційного суспільства, що актуалізує засоби анімаційної діяльності.

Відповідно до актуальності теми дисертантом сформульовано протиріччя (між: соціальним замовленням сучасного інформаційного суспільства на особистість з високим рівнем сформованості соціальної культури та необхідністю подальшої ґрунтовної розробки теоретико-методологічних засад цього процесу в соціальній педагогіці; потребою підвищення рівня соціальності сучасного студентства та недостатньою невизначеністю теоретичних засад її розвитку у процесі формування соціальної культури засобами анімаційної діяльності; значним потенціалом анімаційної діяльності як засобу формування соціальної культури студентської молоді в сучасних соціально-культурних умовах та нерозробленістю соціально-педагогічної технології її розвитку в інформаційному суспільстві), на вирішення яких спрямоване дослідження.

Дисертаційна робота М.І. Максимовського має чітку структуру й складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, висновків до розділів та загальних, списку використаних джерел (325 найменувань), додатків (9). Обсяг дисертації відповідає нормі, її зміст

структурований та послідовний. Науковий апарат дисертації є логічним, об'єкт, предмет, мета взаємопов'язані, знайшли своє розкриття в основному змісті роботи та висновках.

В роботі доцільно використані як теоретичні (аналіз, синтез, систематизація, моделювання), так і емпіричні (спостереження, опитування, анкетування) методи дослідження. Успішна апробація результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях свідчить про їх обґрунтованість та достовірність.

Серед наукових здобутків дисертації назовемо наукову новизну, зокрема розроблену соціально-педагогічну технологію розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності в інформаційному суспільстві, яка є різновидом соціально-педагогічних технологій, зокрема застосовується у ЗВО та у відкритому соціально-культурному просторі, реалізується в освітньому, позанавчальному, інформаційно-віртуальному середовищі, передбачає використання засобів активізації та стимулювання до соціальної творчості.

У першому розділі „**Теоретичні основи розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності в інформаційному суспільстві**” визначено сутність та зміст соціальної культури молоді загалом, виокремлено фактори її розвитку та ризики в інформаційному суспільстві, серед яких те, що інформаційно-віртуальний простір, технології, що дозволяють в нього зануритися, впливають на ціннісні орієнтири, якості особистості та поведінку соціальних суб'єктів, оскільки мають здатність інтегрувати та віддзеркалювати різні боки сфер соціальної самореалізації – сімейної, громадської, професійної, суспільної, державної та ін.

Доцільним є використання Максимовським М.І. у своїй роботі філософських положень стосовно взаємного впливу суспільства та особистості, автор виявив здатність виокремлювати найбільш вагомі та обґрунтовані твердження для доведення основних ідей дисертації. Наукові положення автор ґрунтує на глибокому теоретичному аналізі термінологічного апарату дисертаційної роботи та якісному дослідженні методологічних, теоретичних, змістовних й процесуальних аспектів розвитку соціальної культури студентської молоді у працях філософів, соціологів, культурологів, психологів, педагогів, соціальних педагогів, здобутками яких збагачує власну роботу.

Логіка наукового пошуку зумовила визначення провідних чинників розвитку соціальної культури молоді, серед яких зокрема безпосередні: економіка, політика, право, суспільство, загальнокультурні умови; опосередковані: соціальні комунікації у віртуальному інформаційному

просторі; традиційні: сім'я, доступ до освіти, її якість, професійна реалізація, соціальний захист (сприяння соціальному становленню молоді, соціальна справедливість, важелі соціальної підтримки), дозвілля, громадянське суспільство; інноваційні: віртуальний простір, соціальні мережі, Інтернет-контент, нові медіа.

Узагальнення Максимовського М.І. щодо розвитку соціальної культури студентів (стор. 66-67) є ґрунтовними та створюють основу для визначення її особливостей: набувається у середовищі вищого освітнього закладу, де має бути засвоєна та реалізована соціальна роль студента; є показником соціальної зрілості студентства й позначає здатність не лише засвоювати та відтворювати соціальний досвід, але й виявляти соціальну творчість; соціальна самореалізація відбувається як через освітній процес, так і в позанавчальній та інформаційно-віртуальній сферах, де реалізується громадянська позиція тощо.

Визначені психовікові ознаки студентської молоді (становлення професійно-громадянської свідомості, соціальних ціннісних орієнтацій та групова солідаризація, критичність, емоційність, амбіційність, спрямованість на майбутнє, висока рефлексивність, посилення потреби у співпереживанні та довірливих стосунках тощо) створюють підґрунтя для визначення поняття соціальна культура студентської молоді в інформаційному суспільстві як найвищий ступінь розвитку соціальності студентів, що забезпечує підвищення ефективності соціальної взаємодії у професійній, громадянській, інформаційній сферах, виявляється у соціальних цінностях (цінність професійної, громадянської, інформаційно-віртуальної творчості для розвитку власного та соціуму), сформованості соціальних якостей – активності, креативності та відповідальності у професійній (навчальній, науковій, практичній), громадянській, інформаційно-комунікативній діяльності та просоціальної поведінки (вдосконалення соціально-професійного середовища, сприяння соціальній інтеграції різних соціальних груп, ініціювання нових моделей про соціальної віртуальної взаємодії).

Автор розробив модель соціальної культури студентської молоді, котра складається з соціально-професійної, соціально-громадянської та соціально-інформаційної складових (стор. 72-74). Цілком обґрунтованими є критерії та показники проявів соціальної культури студентів, на основі яких було оцінено сучасний стан її розвитку.

Позитивно можна оцінити аналіз іншомовних та вітчизняних джерел, який дозволив виявити зарубіжний досвід вирішення означеної проблеми в теорії та на практиці. Дисертація Максимовського М.І., безумовно, є соціально-педагогічним дослідженням, оскільки звертається до проблеми

соціального виховання студентської молоді як в межах освітнього процесу, так і поза ним. Погоджуємося з позицією автора, що саме у студентському віці соціальні цінності, які вже засвоєні особистістю мають реалізовуватися та вдосконалюватися.

Максимовський М. І. логічно та ґрунтовно характеризує анімаційну діяльність зі студентською молоддю як якісну характеристику соціально-педагогічної роботи, у процесі реалізації якої відбувається активізація соціально-позитивної взаємодії у соціальному середовищі студентства як соціального суб'єкта. Це сприяє вдосконаленню соціальності до рівня соціальної культури і соціальної творчості шляхом створення умов для зростання духовних потреб та активної і відповідальної участі у соціальному вдосконаленні.

Не викликає сумніву, що специфіка анімаційної діяльності проявляється через її засоби, які визначаються як сукупність надбань матеріальної і духовної культури (мистецтво, медіа продукт, Інтернет-контент, туризм, гра тощо), суспільної практики (громадські ініціативи, волонтерські проекти, глибинне спілкування тощо), й дозволяють активізувати соціально-професійний, соціально-громадянський та соціально-інформаційний її складники, що стимулює студентів до соціальної творчості в освітньому процесі, позанавчальній діяльності та інформаційно-віртуальному середовищі закладу вищої освіти (стор. 87-98).

У другому розділі – **„Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності технології розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності в інформаційному суспільстві”** представлено соціально-педагогічну технологію розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності в інформаційному суспільстві, що була розроблена автором дисертації. Теоретичне обґрунтування технології цілком логічне, чітко простежується основна ідея – підвищення ефективності розвитку соціальної культури студентства шляхом застосування засобів анімаційної діяльності.

Визначення соціально-педагогічної технології як оптимальної послідовності соціально-педагогічної діяльності, що дозволяє отримати раціональний результат, зумовлює виокремлення власне особливостей технології розвитку соціальної культури студентської молоді. Серед них: спрямованість на особистість, спільноту, соціум; активне залучення до ініціативних дій, великий ступінь суб'єктності, творчий характер; необхідність інтеграції технології до освітнього простору закладу вищої освіти; врахування можливостей як локального, так и до глобально-віртуального середовища.

Визначені Максимовським М.І. компоненти технології є логічними та взаємозумовленими (стор. 145-150). Загальна мета, що трактується як підвищення ефективності розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності в інформаційному соціумі, доцільно регламентує подальший концептуальний та методичний аспекти. Сукупність послідовних етапів технології розвитку соціальної культури студентської молоді забезпечує динаміку соціально-педагогічного процесу у закладі вищої освіти. Зокрема на підготовчому відбувається ретельний аналіз та ресурсне забезпечення технології, на етапі реалізації безпосередньо здійснюються заходи, що комплексно презентують дію засобів анімації, на підсумковому здійснюється спрямований аналіз та корекцію процедур, операцій, методів і форм проведеної роботи.

Не викликає сумніву, що запропоновані автором процедури, операції, засоби, методи і форми на кожному етапі технології відображають як попередні теоретичні доробки, так і специфіку анімаційної соціально-педагогічної діяльності. Зокрема стимулюється діяльність студентського самоврядування, долучення активних студентів до вироблення соціально-позитивних ініціатив.

Дібрані автором дисертації методи та форми реалізації технології розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності являють собою логічну підсистему організації соціально-педагогічної діяльності в закладі вищої освіти, а також цілком відповідають психовіковим особливостям сучасного студентства.

Погоджуємося, що для підвищення ефективності розвитку соціальної культури студентської молоді доцільно реалізовувати засоби анімаційної діяльності на двох рівнях: внутрішньо-вузівському й зовнішньо-вузівському. На внутрішньо-вузівському шляхом створення умов для розвитку творчої соціально-професійного, соціально-громадянського, соціально-інформаційного складників соціальної культури студентської молоді у закладі вищої освіти; на зовнішньо-вузівському через створення умов для виявлення соціальної культури студентської молоді у соціальному просторі поза закладом вищої освіти. Завдання на кожному з рівнів визначаються у відповідності до конкретизованої мети, структури соціальної культури студентів, специфіки застосування засобів анімаційної діяльності.

Об'єктивними та переконливими є результати експериментальної роботи, що представлені в табл. 2.2. – 2.14 та рисунках 2.1 – 2.13 (с.190-210). Отримані кількісні дані підтверджують ефективність та результативність впровадженої автором технології розвитку соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності в інформаційному суспільстві й підкреслюють її практичне значення для соціальної педагогіки.

У цілому наукова новизна, теоретичне та практичне значення дослідження є беззаперечними. Поставлені в дисертації завдання знайшли своє відображення і розв'язання. Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації, провідні висновки та рекомендації якої оприлюднені в шістнадцяти публікаціях. Це дає підставу вважати, що рецензована робота – результат глибокого соціально-педагогічного дослідження, є завершеною працею.

Втім, оцінюючи дисертаційну роботу Микити Ігоровича Максимовського в цілому позитивно, вважаємо за необхідне відзначити окремі недоліки.

1. На нашу думку, визначення поняття "соціальна культура студентської молоді в інформаційному суспільстві" (с. 72) безпідставно деталізоване, воно в подальшому конкретизується у відповідній моделі, до того ж соціальна культура як поняття на індивідуальному рівні є скоріше інтегративним особистісним утворенням, аніж вищим ступенем соціальності.
2. Загалом погоджуючись з позицією щодо впливу засобів масової комунікації на перебіг розвитку соціальної культури сучасної студентської молоді, все ж таки вважаємо, що саме Інтернет-спілкування, постійне використання нових медіа у повсякденному житті зумовлює цей процес в інформаційному суспільстві.
3. Досить дискусійним є твердження про те, що визначення сучасного стану розвитку соціальної культури студентської молоді можливо здійснити на основі зарубіжних досліджень, пов'язаних з партисипаторним підходом (стор. 106-109), оскільки він здебільшого відображає участь студентів у політичному житті країни та суспільства.
4. Наводячи концептуальний блок технології розвитку соціальної культури студентської молоді під час її обґрунтування, автор у попередніх підрозділах роботи не аналізує детально вказані наукові підходи (культурологічний, аксіологічний, діяльнісний, середовищний, особистісно зорієнтований), що збагатило би методологічні основи роботи в цілому.
5. У процедурах і операціях пропонованої технології іноді наявна тавтологія та повтори, зокрема процедура "Створення координаційного центру, мобільних студентських груп, умов для ініціативних дій студентів" та операції "Створення або вдосконалення організаційної підструктури з реалізації анімаційної діяльності" дещо повторюють одне одну.

Висловлені зауваження та побажання мають більшою мірою дискусійний і рекомендаційний характер, не знижують наукової і практичної

цінності рецензованої дисертації. Проведений аналіз дослідження Микити Ігоровича Максимовського «Розвиток соціальної культури студентської молоді засобами анімаційної діяльності» дає підстави стверджувати, що дисертація відповідає пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних
наук, професор, завідувач кафедри
соціальної педагогіки
Державного закладу
«Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

С. Я. Харченко

